

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

نظریه مسئولیت در ضرورت کیفری از منظر فقه و حقوق جزای ایران

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین علی محمد روضه سرا

نگارنده

الهام مرادی

سال تدوین

۱۴۰۳

الله أكبر
٢

تحمیدیه

حمد و سپاس خدایی را که گردش کائنات را برمدار توحید بنا نهاد و جمله مخلوقات را (طوعاً و کرها) بر محور آن به حرکت واداشت، آنگاه اعجابانگیزترین مخلوقات خویش را که مسجود ملائکه قرار گرفته بود به رخ عالم علیا کشید و خود را به جهت چنین خلقت سترگی ستود (فتبارک الله احسن الخالقین).

پس از آن آیات آفاقی و انفسی خویش را فرا روی انسانها نهاد و بزرگترین کتاب هستی یافته از عالم علوی را به دنبال سلسله پیام آوران خویش هم نشین موجودی قرارداد که مدال (ولقد کرما بنی آدم) بر شانه های او می درخشید. اینک مائیم و نشانه های تکوینی و تدوینی حق، تا راه خود را از پس (ظلمات فوق ظلمات) به سمت ابدیت بیابیم.

تقدیم

بهترین مادر خلقت، مظلومه‌ی عالم بشریت، دخت حضرت ختمی مرتبت، حضرت فاطمه‌الزهررا
(سلام الله علیها)؛ که برای حمایت از ولی زمانش جانش را سپر آتش کرد.

تقدیر و تشکر

از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر روضه سرا برای تمام حمایتها و زحمات بی دریغشان سپاسگزاری می‌کنم. از جناب آقای دکتر برهانی‌فر که زحمت داوری این رساله را به عهده داشتند سپاس فراوان دارم. و در پایان از تمامی عزیزانی که در طول انجام این پروژه مرا یاری کرده‌اند کمال تشکر و قدردانی را ابراز می‌نمایم.

- علمیه قم، معاونت پژوهش، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۹.
- ۶۵- محقق داماد یزدی، مصطفی، قواعد فقه، ۴ ج، تهران، مرکز نشر علوم اسلامی، ۱۴۰۶.
- ۶۶- موسوی اردبیلی، عبدالکریم، استفتائات، قم، انتشارات نجات، ۱۳۷۷.
- ۶۷- ———، فقه الحدود و تعزیرات، قم، انتشارات دانشگاه مفید، ۱۴۲۷.
- ۶۸- نوربها، رضا، و عباس شیر، زمینه ی حقوق جزای عمومی، تهران، میزان، ۱۳۹۹.
- ۶۹- ———، زمینه حقوق جزای عمومی، تهران، انتشارات گنج دانش، بی تا.
- ۷۰- ولیدی، محمد صالح، حقوق جزای اختصاصی، جرایم علیه اشخاص، تهران، نشر امیرکبیر، ۱۳۷۴.
- ۷۱- ———، حقوق جزای عمومی، ۲ ج، تهران، نشر داد، بی تا.
- ۷۲- هادی صادقی، محمد، جرایم علیه اشخاص، تهران، میزان، ۱۳۸۵.

کتاب عربی

- ۱- ابن بابویه، حمد بن علی، الخصال، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۶۲.
- ۲- انصاری، مرتضی بن محمد امین، رساله فی الموارث، قم، کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری، بی تا.
- ۳- جوهری، ابونصر، الصحاح تاج اللغة و صحاح العربیة، چاپ چهارم، ۶ ج، بیروت، دار العلم للملایین، ۱۴۰۷.
- ۴- حلی، جعفر بن حسن، شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، قم، مؤسسه اسماعیلیان، ۱۴۰۸.
- ۵- حسینی شیرازی، محمد، الفقیه، بیروت، دارالعلوم، بی تا.
- ۶- حر العاملی، محمد بن الحسن، وسائل الشیعه، ۳۰ ج، بی جا، ۱۴۱۴.
- ۷- ———، الفصول المهمه فی اصول الاثمه- تکمله الوسائل، بی جا، بی تا.
- ۸- ———، وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، بی نا، بی جا، ۱۴۰۳.
- ۹- خویی، ابوالقاسم، موسوعه الامام الخویی، قم، مؤسسه احیاء آثار الامام الخویی، ۱۴۲۲.
- ۱۰- ———، مبانی تکمله المنهاج جلد دو نجف. مطبعی لاداب ۱۹۷۵.

- ۱۱- خلیل بن احمد فراهیدی، العین، ۹ ج، قم - ایران، مؤسسه دارالهجره، ۱۴۰۹.
- ۱۲- زبیدی، مرتضی، فیروز آبادی، محمد بن محمد و شیرازی، علی، تاج العروس من جواهر القاموس، ۲۰ ج، بیروت - لبنان، دارالفکر، ۱۴۱۴.
- ۱۳- شهید ثانی، زین الدین بن علی، مسالک الافهام الی تنقیح شرائع الاسلام، ۱۵ ج، قم، مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۳.
- ۱۴- شهید ثانی، زین الدین بن علی عاملی، الروضه البهیه فی شرح اللمعه الدمشقه (المحشی)، قم، کتابفروشی داوری، ۱۴۱۰.
- ۱۵- شهید صدر (ثانی)، محمد، کتاب البیع (صدر). شش جلد، ناشر: محبین. قم. چاپ اول. ۱۴۳۲ ه. ق.
- ۱۶- صدوق قمی، محمد بن علی بن بابویه، من لا یحضره الفقیه، علی اکبر غفاری، ۶ ج، تهران، نشر صدوق، ۱۴۰۹.
- ۱۷- طوسی، محمد بن حسن، المبسوط فی فقه الإمامیه، تهران، المكتبة المرتضویه لإحياء الآثار الجعفریه، ۱۳۸۷.
- ۱۸- ———، تبيان فی التفسیر القرآن، سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، مکتبه العلمیه الاسلامیه، بی تا.
- ۱۹- طباطبائی، محمد کاظم بن عبدالعظیم، العروه الوثقی (المحشی)، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۹.
- ۲۰- علامه حلی، حسن بن یوسف، إرشاد الأذهان، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین قم، ۱۴۱۰.
- ۲۱- ———، قواعد الاحکام در سلسله الینابیع الفقهیه، بی جا، ۱۴۱۰.
- ۲۲- فاضل هندی، محمد بن حسن، کشف اللثام و الإبهام عن قواعد الأحكام، گروه پژوهش دفتر انتشارات اسلامی، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۶.

- ۲۳- فیروزآبادی، مجد الدین أبو طاهر محمد بن یعقوب، قاموس المحيط، بیروت - لبنان، مؤسسه الرساله للطباعة والنشر والتوزيع، ۱۴۲۶.
- ۲۴- گلپایگانی، سید محمد رضا، الدر المنضود فی احکام الحدود، قم، دار القرآن الکریم، ۱۳۷۲.
- ۲۵- مجلس الاعلی للشنون الاسلامیه، موسوعه الفقه الاسلامی المقارن الشهیر بموسوعه جمال عبدالناصر الفقهیه، ۲۰ ج، قاهره - مصر، یصدرها المجلس الاعلی للشنون الاسلامیه، ۱۴۱۰.
- ۲۶- محمد حسن نجفی، جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، بیروت، دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۴.
- ۲۷- محمد بن مکرم بن علی، أبو الفضل، جمال الدین ابن منظور الأنصاری الرویفی الإفريقی، لسان العرب، بیروت، دار صابر، ۱۴۱۴.
- ۲۸- مغنیه، محمد جواد، فقه الامام صادق علیه السلام، بی جا، ۱۴۲۱.
- ۲۹- نراقی، محمد مهدی، انیس التجار، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۴۲۵.
- ۳۰- ———، مستند الشیعہ فی احکام الشریعہ، چاپ اول، قم، موسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۱۵.
- ۳۱- نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام فی شرح شرایع الإسلام، محمود قوچانی، لبنان-بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، بی تا.

مقالات

- ۱- امامی مسعود، "اضطرار به جنایت در فقه و قانون، کاوشی نو در فقه اسلامی"، ش. اول، ۱۳۹۴.
- ۲- امامی قشلاق، محسن، "تحلیل کاربردی قاعده فقهی اضطرار در مساله جواز سقط جنین"، دوره سوم، شماره چهار، بی جا، ۱۳۹۷.
- ۳- ایزدی فرد، علی اکبر و باقری، روح الله، "اضطرار در امور کیفری: موجهه یا رافع؟"، سال ششم، شماره ۱۹، بی جا، ۱۳۸۶.

- ۴- بیگی، جمال، "اضطرار در قتل عمدی، خلاء قانونی و راهکار فقهی"، فقه جزای تطبیقی، دوره اول، شماره چهارم، بی جا، ۱۴۰۰.
- ۵- جعفری، مجتبی، "تاملی در ماهیت و قلمرو اراده در تحقق مسئولیت کیفری"، پژوهش حقوق کیفری، ش. ۱۵، ۱۳۹۵.
- ۶- حق خواه، منیر، کاربرد قاعده "امتناع از سوء اختیار" در حوزه فقه خانواده، شماره ۶۶، بی جا، ۱۳۹۳.
- ۷- شاکری، یاسر. توهین به مقدسات در حقوق کیفری ایران. ماهنامه آفاق علوم انسانی. شماره ۶. ۱۳۹۶.
- ۸- قربان نیا، ناصر، "فلسفه مجازات ها در فقه کیفری اسلام"، ش. ۳، صفحه ۴۵-۳۰، ۱۳۸۰.
- ۹- قیاسی جلال الدین، "ایجاد اضطرار برای زن به قصد تمکین جنسی وی"، حقوق اسلامی، ۱۴۰۲. ش. ۷۸.
- ۱۰- گرجی، ابوالقاسم، "گزارش کنفرانس اجرای حقوق کیفر اسلامی و اثر آن در مبارزه با جرائم"، موسسه حقوق تطبیقی، ش. ۲، ۱۳۵۵.
- ۱۱- مهربانی، علی، "سقط جنین"، دادرسی، شماره ۲۹، بی نا، بی جا، بی تا.
- ۱۲- مروجی، بهاره، اردمه، علی اکبر، و جلال آبادی، نوراله، "تاثیر دفاع مشروع در مسئولیت کیفری در ایران"، مقاله ارائه شده در ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، بی تا.
- ۱۳- معصومی، محمدالیاس، "مسئولیت جزایی مرتکب در جنایات مادون نفس در فقه امامی و حنفی و کود جزای افغانستان"، شماره دوازدهم، بی جا، ۱۳۹۹.

پایان نامه

- ۱- آزمایش، علی، تقریرات حقوق جزای عمومی: مبحث عنصر معنوی و مسئولیت کیفری، کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۶.
- ۲- قائم فرد، محسن، مقایسه تطبیقی اضطرار و ضرورت در حقوق کیفری، رساله دکتری، بی نا، ۱۳۹۴.

۳- قیاسی، جلال الدین، مقایسه تطبیقی اضطرار و ضرورت در حقوق کیفری، قم، رساله دکتری دانشکده قم، ۱۳۹۴.

۴- کلانتری، حمید رضا، نظریه ی مسئولیت در اکراه کیفری، تهران، پردیس فارابی دانشکده حقوق دانشگاه تهران، بی تا.

منابع دیجیتالی

۱- نرم افزار، گنجینه استفتائات قضایی (نسخه ۲)، قم، موسسه آموزشی پژوهشی قضا، ۱۳۹۲.

۲- سایت نورمگز <https://www.noormags.ir>

۳- سایت کتابخانه فقاht <https://lib.eshia.ir>

۴- کتابخانه دیجیتال نور <https://noorlib.ir/>

۵- نرم افزارهای نور <https://abrenoor.ir/>